

bibban

Vad ska vi ha
skolbiblioteken
till egentligen?

SID 17

Lovisa huvud-
bibliotek
fick starta från noll

SID 10

Se biblioteks-
rummet
ur nya perspektiv

SID 14

Lovisa huvudbibliotek fick börja om efter flera år av dålig inneluft. I det nya biblioteket är de äldsta böckerna bara ett år gamla. Men bibliotekschefen är lättad: Äntligen friska lokaler.

10

6

VALTERS FÖDELSEDAG
FIRADES I NYKARLEBY

23

UTBLICK: SATSA PÅ ATT
BYGGA RELATIONER

20

FEM FRÅGOR TILL
ODES BIBLIOTEKSCHEF

AKTUELLT **4-11**

Kolumn: "En jättestor
och viktig roll!" **9**

"Vi behöver tänka på tjänster
på nya sätt" **12**

Årets biblioteksgärning
till Åbo Akademis bibliotek **13**

Se biblioteksrummet
ur nya perspektiv **14**

Finlandssvenska klassiker **16**

Vad ska vi ha skolbiblioteken
till egentligen? **17**

Arbetsansökningar ända från
Australien **20**

Från läsfrämjande till läkande
läsning **22**

Utblick: Satsa på att bygga
relationer **23**

Brev från Namibia **26**

Medlemsenkäten:
Så här svarade ni **28**

Expertnätverket för katalogisering
söker nya medlemmar **29**

Föreningsnytt **30**

Kolumn: En drömvärld
full av böcker **31**

De allmänna biblioteken
i Finland **32**

Finlands svenska biblioteksdagar gick av stapeln 24-25.5 i Nordisk kulturkontakts bibliotek i Helsingfors. Läs om föreläsningarna och se bilder från dagarna!

12-15

BREV FRÅN NAMIBIA

26

VAD SKA VI HA SKOLBIBLIOTEKEN
TILL EGENTLIGEN?

17-19

En fortsatt diskussion om bibliotekets betydelse

Efter en lång varm sommar där flera bibliotek har fungerat som svala tillflyktsplatser då hettan varit för påträngande är vi tillbaka i en vardag som vi inte till alla delar vet vad som kommer att föra med sig. Vi kan i alla fall se fram emot öppningen av flaggskeppet Ode och med det förhoppningsvis en fortsatt diskussion om bibliotekets betydelse och självklara mittpunkt i alla delar av landet, inte bara i vår huvudstad.

Jag finner mig ofta i diskussioner om bibliotek även på fritiden och tycker mig ha märkt att jag mer sällan får frågor om bibliotekens existens eventuellt är hotad. Istället ses biblioteken som en självklar del av samhället och diskussionerna gäller hur vi kan tackla och tillgodose den efterfrågan och de allt mer komplexa behov som finns. Jag förde nyligen en diskussion med en person som under en längre tid arbetat i mediebranschen och när vi jämförde våra erfarenheter av människors konsumtionsvanor av tjänster såg vi många likheter mellan våra branscher. Vi har redan länge förstått att vi konkurrerar med andra fritidsaktiviteter och också andra sätt att använda medier än det vi har att erbjuda. Samma gäller också mediebranschen och båda står vi inför en digitalisering där det inte alltid är så enkelt att förutspå kundernas behov.

Karl-Jacob Mickelson som föreläste på finlandssvenska biblioteksdagarna i maj talade om att också biblioteksbranschen måste se på tjänsterna ur ett bredare perspektiv som också möjliggör att de som vi kanske uppfattar som våra konkurrenter egentligen är våra samarbetspartners. I Ode kommer detta säkerligen att synas i byggnadens första våning vars utrymmen skall bli ett partnerskapsområde, som Odes bibliotekschef Anna-Maria Soininvaara uttrycker det.

Under våren frågade vi våra medlemmar om era åsikter om föreningen och ungefär en fjärdedel av våra medlemmar svarade.

Vi har gjort en kort sammanfattning av undersökningen som du kan läsa om på sid 28 men vi kommer att återkomma till den vid ett senare tillfälle. Att bevaka biblioteksverksamhet på svenska och att främja gemenskap bland biblioteksanställda var helt tydligt föreningens viktigaste uppgift enligt er. Vilka metoderna för att förverkliga uppgiften är jobbar vi i styrelsen ständigt med. I det här numret efterlyser expertnätverket för katalogisering på svenska flera medlemmar och jag hoppas att det är någon som går med för att bevaka det viktiga uppdrag som nätverket gör. Samtidigt finns det säkert behov för fler nätverk där det skulle vara viktigt att samlas för att bevaka och samverka på svenska i Finland. Hör av dig om du är intresserad av att starta upp ett sådant nätverk.

Nästa år stundar riksdagsvalet och då om någonsin är det viktigt att hålla biblioteksdiskussionen igång på alla plan så fortsatt med det!

Karolina Zilliacus
ordförande för FSBF

Bibban

är Finlands svenska biblioteksförningens medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbfi.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 30.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

Utgivare

Finlands svenska biblioteksförning r.f.

Ansvarig utgivare

Karolina Zilliacus (ordf.)
ordforande@fsbf.fi

Chefredaktör

Pamela Friström
bibban@fsbf.fi

Redaktionsråd

Malin Hollmén
Mikaela Wickström
Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

Annonser

Vill Du annonsera i Bibban?
Hör i så fall av dig till bibban@fsbf.fi.

Annonspriser:

Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlaga) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

Material

Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till bibban@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studenter, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betalarens namn bör vara samma som medlemmens.

Prenumerationsavgift

Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsändringar kan meddelas per e-post till medlem@fsbf.fi

Webbplats www.fsbfi.fi

Pärmbild Margareta Öhman-Rintamäki

Slutrapporten innehåller bland annat ett urval exempel på hur biblioteken jobbar för ökad tillgänglighet och delaktighet. Foto: Jeanette Östman

lax, Korsnäs, Närpes och Kristinestad, har finansierats av Regionförvaltningsverket och inleddes i höstas.

Under den tiden har jag, projektkoordinator **Jeanette Östman**, tillsammans med personalen jobbat för att förverkliga personalens och besökarnas önskemål som framkom under ett tidigare projekt, samt förverkliga andan i den nya bibliotekslagen som betonar biblioteken som en plats för bildning och möten.

Ett inspirationsmaterial

Slutrapporten "Ett bibliotek av och för alla – mångkulturell biblioteksverksamhet vid Fredrikabiblioteken" (2018) kan ses som ett inspirationsmaterial. Den innehåller ett urval med över trettio exempel på hur biblioteken jobbar för ökad tillgänglighet och delaktighet för personer med en annan språklig eller kulturell bakgrund än den finländska.

Allt ljus på biblioteken

– ny rapport synliggör mångsidig verksamhet

"Ett bibliotek av och för alla", en ny rapport om Fredrikabibliotekens mångkulturella verksamhet i Österbotten, visar ett mångskiftande arbete som ofta sker i det tysta. I höst inleds ett nytt projekt med en bredare målgrupp.

■ Enligt uppgifter från Statistikcentralen fanns det i slutet av fjolåret drygt 11 500 personer i landskapet Österbotten som hade ett så kallat främmande språk som modersmål.

Projektet att konkret utveckla den mångkulturella verksamheten vid Fredrikabiblioteken, det vill säga de kommunala biblioteken i Kronoby, Larsmo, Jakobstad, Nykarleby, Pedersöre, Vörå, Korsholm, Ma-

En del verksamhet har funnits i flera år. Flera bibliotek som hittills inte haft någon mångkulturell verksamhet har under det senaste året arrangerat eller samarbetat med andra kring olika former av aktiviteter.

Bland exemplen finns sagostunder, läshjälp, tematräffar samt uppsökande verksamhet utanför biblioteket. Det mesta sker i samarbete med externa partner.

– Det är roligt att ta del av vad andra bibliotek gör. Min känsla är att det bubblar på många håll. Kust-Österbotten är mångkulturellt, säger **Magdalena Udd**, bibliotekschef i Närpes, när hon ombes kommentera rapporten.

– Genom att bredda målgruppen hoppas vi komma vidare i arbetet med att göra biblioteket till en plats för alla.

Blandine Mirindis, Kristina Ntumba, Jeanette Nyirhabinezas och Helen Tshimanga har bott ett par år i Finland. Under en tematräff på Korsholms huvudbibliotek i april fick de en guidad tur av bibliotekarie Tina Back.

En personlig insikt under det nuvarande projektet har varit vikten av att fråga våra besökare hurudan verksamhet de vill ha istället för att vi i personalen ska försöka gissa. De många mänskliga möten som vi får är en belöning i sig, säger Udd.

Projektet breddas

Utöver de lokala exemplen innehåller rapporten förslag på hur biblioteken och motsvarande instanser ytterligare kunde jobba för att inkludera invånare med en annan språklig eller kulturell bakgrund.

Materialet innehåller även en årsklocka med vilken personalen bättre kan beakta och uppmärksamma religiösa högtider, traditioner och evenemang samt röster från bibliotekspersonal, samarbetspartner och besökare.

I september inleds ett nytt projekt, även det med stöd av Regionförvaltningsverket. Målgruppen breddas till att inkludera även andra grupper så som seniorer och personer med läs- och skrivsvårigheter.

Den nya projektkoordinatorn ska utveckla så kallade biblioteksstigar, det vill säga vägar in i bibliotekets verksamhet för ovan nämnda och andra grupper. Projektet pågår till och med våren 2019.

P.S. Rapporten kan beställas gratis i elektronisk form från de ovan nämnda biblioteken.

Jeanette Östman
projektkoordinator

Tillsammans är vi mer – svenskt samarbete mellan regionerna

■ En svensk samarbetsgrupp för de tvåspråkiga biblioteken med utvecklingsuppdrag samt regionförvaltningsverket tillsattes i våras. De tvåspråkiga regionala biblioteken är Borgå, Vasa och Åbo stadsbibliotek. Dessutom har det riksomfattande biblioteket, Helsingfors stadsbibliotek, och Biblioteken.fi representanter i gruppen.

De sammanlagt tio biblioteken med utvecklingsuppdrag, som ersatte landskapsbiblioteken och centralbiblioteket, har verkat sedan förordningen om utvecklingsuppdrag trädde i kraft i början av året. Till uppgifterna hör bland annat att på sitt område stöda utvecklingen av biblioteken och personalens kompetens och samarbeta med andra bibliotek. Eftersom regionförvaltningsverket också har som uppgift att utveckla personalens kompetens, behövs det ett gemensamt forum för koordinering och samarbete. Gruppen ersätter den tidigare samarbetsgruppen för utbildning och fortbildning, där också Finlands svenska biblioteksörening ingick.

Samarbetsgruppen ska verka för att den svenskspråkiga personalens kompetens och bibliotekens svenskspråkiga verksamhet

utvecklas både nationellt och regionalt. Gruppen ska samarbeta kring fortbildning, erfarenhetsutbyte, informationsspridning, gemensamt producerat material, svenskspråkig information i nationella sammanhang, rekryteringen av svenskspråkig personal och behovet av en biblioteksterminologi för tvåspråkiga bibliotek.

Det första gemensamma programmet som planeras är en inspirationsdag om läsfrämjande bland vuxna. En likadan inspirationsdag kommer att förverkligas på tre orter i höst: 15.11 i Vasa, 22.11 i Helsingfors, och 29.11 i Åbo.

Den svenska samarbetsgruppen består av **Susanne Ahlroth** (RFV), **Karoline Berg** (Helsingfors stadsbibliotek), **Anneli Haapajarju** (Vasa stadsbibliotek), **Catharina Latvala** och **Jan Nyström** (Borgå stadsbibliotek), **Annamaria Malm** (Biblioteken.fi) och **Pauliina Sandberg** (Åbo stadsbibliotek). Mandatperioden är till slutet av år 2019.

Susanne Ahlroth

överinspektör vid regionförvaltningsverket
med de allmänna biblioteken som
specialområde

Kom med på kurs!

Regionförvaltningsverket arrangerar svensk fortbildning för bibliotekspersonal hösten 2018.

☉ 25.9 **Barnet och boken: Vad kan biblioteket göra för små barns läsvanor?**
Tammerforshuset, Tammerfors

☉ 23.10 **Att vara smart och säker på webben**

Sokos Hotel Pasila, Helsingfors

☉ 20.11 **Biblioteket och låntagaren: Juridik i vardagen**

Vasa stadsbibliotek, Vasa (programmet streamas)

Dessutom ordnar regionförvaltningsverket tillsammans med biblioteken med utvecklingsuppdrag och Biblioteken.fi tre sinsemellan likadana inspirationsdagar om att främja vuxnas läsning:

15.11 Böle bibliotek, Helsingfors

22.11 Vasa stadsbibliotek

29.11 Åbo stadsbibliotek

Inbjudningarna med program sänds till biblioteken senast en månad innan och publiceras på www.avi.fi och www.biblioteken.fi.

Mer information: *Susanne Ahlroth*, tfn 0295 018 762, susanne.ahlroth@avi.fi

Valters födelsedag firades på biblioteket

■ Topelius sagofigur Valter fyllde 6 år den 20 juli. I Topelius bok Valters äventyr kan man läsa om Valters födelsedag och vad som hände den dagen.

I Nykarleby firade vi honom med häst och vagnurer som gick mellan stadsbiblioteket och Topelius barndomshem Kuddnäs.

Inne i biblioteket fick man pröva på olika lekar och färdigheter som den sex-åriga Valter också kunde, och i Asta-salen hade man möjlighet att göra egna plojknappar av material från avskrivna böcker

och tidningar. Kaffe och saft serverades dagen lång.

Mest uppmärksamhet fick nog hästen Viivi från Storstara gård som lugnt och säkert körde barn och vuxna genom Nykarleby stad.

Festligheterna förverkligades med hjälp av stöd från Svenska Kulturfonden och i samarbete med Kuddnäs.

Lotta Karlström

*biblioteksfunktionär
Nykarleby stadsbibliotek*

Lotta Karlström

*biblioteksfunktionär
Nykarleby stadsbibliotek*

Topelianska småkryp på Nykarleby stadsbibliotek

■ Med anledning av Topelius 200-årsjubileum ordnade Nykarleby stadsbibliotek ett föreläsningstillfälle i maj om insekter med biolog **Anders Albrecht** från Sibbo.

Albrecht föreläste om småkryp i vår närmiljö och vardag – bland dem även insekter Topelius själv kunde ha upplevt och samlat på. Topelius var en stor naturvän och hade en egen insektssamling. Samlingen finns kvar än i dag och biblioteket fick låna den till föreläsningsskvällen.

Tillställningen samlade många intresserade naturvänner.

Anders Albrecht och biblioteket medverkade också vid Skogsparkens skolas familjedag vid Kuddnäs. Elever från årskurs ett och två fick gruppvís bekanta sig med vattenlevande insekter och Albrecht berättade och svarade på frågor. En givande förmiddag som gav både lärdom och inspiration till att upptäcka mer.

Evenemangen kunde genomföras med hjälp av stöd från Svenska kulturfonden.

Foto: Lotta Karlström

Foto: Åbo Akademi's bildbank

Digitala resurser förändrar och utmanar

■ Digitalisering är högaktuellt, på många olika sätt och på olika nivåer. Inom högskolevärlden är det ett begrepp som återfinns i strategier, riktlinjer och rekommendationer. När det gäller vetenskapsbiblioteket Tritonias verksamhet påverkar det anskaffning av informationsresurser, produktion av undervisningsmaterial och serviceutbud. Enligt Tritonias strategi, som i sin tur bygger på förverkligande av våra ramorganisationers strategier, kan man läsa bland annat följande: ”Digitaliseringen förändrar lärande, undervisning och forskning samt praxis för publicering och detta påverkar även vår verksamhet. ... Vi stöder med våra tjänster digitaliseringen av högskolornas undervisning och forskning. ... Vi utnyttjar digitalisering på ett ändamålsenligt sätt.”

Förutom i de digitala resurserna blir digitaliseringen även synlig i undervisningen i informationssökning, samt i den direkta kundservicen. Exempelvis har vi en chattservice som används allt mer. Vid anskaffning av ny litteratur strävar vi efter att kontrollera utbudet av digitala versioner och prioriterar dessa. Målet är att en allt större del av förvärven ska utgöras av e-resurser. När det gäller vetenskapliga tidskrifter så återfinns dessa i olika databaser och de tryckta tidskrifterna minskar år för år.

Gällande böcker så har de tryckta ännu en särställning, främst för att utbudet på kurslitteratur i digital form är ringa. Vi har tillgång till e-böcker via olika förmedlare, största delen ingår i färdiga e-bokspaket men allt fler beställs också som enskilda titlar. Utbudet på svenska är begränsat och speciellt vad gäller böcker som behövs i högskolornas kurser. Även om e-böcker på engelska finns att tillgå i stora mängder så är det samma med dem, det är vanligt att de böcker som behövs inte finns som e-versioner. Eller så finns endast en äldre upplaga av en kursbok medan den nyaste endast finns som tryckt. Ibland finns det också e-versioner av böcker att tillgå, men inte med bibliotekslicens.

Det är en utmaning att hantera de digitala resurserna och göra dem tillgängliga. Licensavtalen är dels per högskola, dels görs materialet tillgängligt på olika sätt beroende av avtalsmodell. Tritonia har sex olika Finna-vyer, en för varje högskola samt en allmän för externa kunder. Detta behövs för att det elektroniska materialet såsom böcker och olika databaser på ett smidigt sätt ska finnas tillgängligt för dem, som enligt högskolornas licensavtal har rätt att få tillgång.

Inom ramarna för detta görs videoguider för att underlätta användningen. Inför

varje läsår produceras och uppdateras kurser i informationssökning. Detta sker i nära samarbete mellan informatiker över högskole- och ämnesgränser för att effektivera och samordna verksamheten. Vi uppgör tillsammans gemensamt kursmaterial och producerar olika videoguider som hjälper studerande att hitta rätt. Nya studerande anländer i slutet av augusti och terminsstarten är verkligt intensiv. Varje år börjar det cirka 2000 nya studerande vid de olika högskolorna i Vasa.

Digitala pedagogiska verktyg har gjort sitt intåg i undervisningen inom de flesta ämnen. De kan användas för att inspirera, engagera, inkludera, variera, utvärdera och för att komplettera traditionella metoder. Det är viktigt att vara öppen för och implementera nya metoder. Och lika viktigt är att de digitala verktygen inte blir ett självändamål utan att de fyller en funktion och verkligen ger utbildningen mervärde.

Förutom kurser i informationssökning för studerande så erbjuder Tritonia EduLab kurser för personal vid högskolorna i Vasa. Kurserna är vanligen flerspråkiga och fokuserar på digitala verktyg i undervisningen. Man kan avlägga enskilda kurser eller olika kurshelheter, vilka ger studiepoäng. I höst startar en helt ny studiehelhet, HELLA-Higher Education Learning Lab, vilken ger 60 sp i högskolepedagogik.

Gun Vestman
informatiker, Tritonia/Novia

Finländarna besöker biblioteket dubbelt så ofta som norrmän. Foto: Magnus Fröderberg/Norden.org

Finländare flitigaste biblioteksbesökarna i Norden

■ En färsk rapport från Nordiska Ministerrådet, State of the Nordic Region, analyserar nyckeltal från de nordiska länderna och jämför dessa över gränser och regioner. Siffrorna visar bland annat att finländarna av alla nordbor är de flitigaste biblioteksbesökarna.

Enligt statistiken besöker finländarna biblioteket i genomsnitt 8,9 gånger om året. I Danmark är motsvarande siffra 6,6, i Sverige 6,3 och i Norge 4,7. Finländare besöker alltså biblioteket dubbelt så ofta som norrmän. Tittar man på Åland är siffran ännu högre, ålänningarna besöker biblioteket i genomsnitt 9,8 gånger varje år.

Jämför man antal biblioteksbesök i olika städer är det tre nordiska huvudstäder,

Helsingfors, Stockholm och Köpenhamn, som har flest biblioteksbesök. Helsingfors har 6,3 miljoner biblioteksbesök på 37 bibliotek, Stockholm har 6 miljoner besök på 45 bibliotek, Köpenhamn har 4,6 miljoner besök på 20 bibliotek. Oslo har också 20 bibliotek och är den huvudstad som har minst antal besök – bara 2,5 miljoner besök om året.

Däremot visar studien att Stockholm och Köpenhamn har flest museer, och flest antal besökande på dem. Islänningarna för sin del är flitigast biografbesökare med i genomsnitt 4,2 biobesök per år. Där tar Finland sistaplatsen med i genomsnitt 1,6 biobesök per invånare och år.

Pamela Friström

Pris till Finlands svenska biblioteks-förening

■ Finlands svenska författarförening delade på sin årsfest ut föreningens Mikael Lybeckpris till Finlands svenska biblioteks-förening.

Prismotiveringen lyder:

Biblioteken gör och har alltid gjort ett ovärderligt arbete för läsfrämjande, bildning och läsglädje i Finland. Olika verksamhetsformer fokuserar i dag på att väcka barns och ungdomars intresse för och kärlek till boken, vilket vi finner särskilt värdefullt.

För många författare har biblioteket varit en viktig oas i barndomen, en kunskaps- och glädjekälla, en inspiration, ibland också en plats för tröst i tillvaron.

Att biblioteken i Finland ger samtliga medborgare fri tillgång till bildning och information har i ett historiskt perspektiv ansetts vara en bidragande orsak till vår samhällsfred.

Priset är en hommage till alla litteraturälskande och kreativa bibliotekarier vi har att tacka för detta.

Så här såg det ut när tant Grön, tant Brun och tant Gredelin besökte huvudbiblioteket i Larsmo. I år är det 100 år sedan Elsa Beskows första berättelse om de tre tanterna publicerades.

Foto: Gun-Helen Järn

”En jättestor och viktig roll!”

Det var ett av många övertygade svar vi på regionförvaltningsverket fick när vi frågade biblioteken om deras roll för att främja barns läsande och läskunnighet.

Vi ville veta hur biblioteken främjar barns läsande och läskunnighet med hjälp av material, evenemang och samarbete. Hur ställer de resurser till förfogande för bibliotekstjänster för barn och hur hör de barn när tjänsterna ordnas? Frågorna ställde vi i samband med senaste basserviceutvärdering.

Vadå basserviceutvärdering? Basservice är tjänster som gäller en stor skara människor och som påverkar deras dagliga liv, och då de fattas förorsakar betydande problem. Utvärderingen är en lagstadgad uppgift för regionförvaltningsverket och genomförs vartannat år. Det som utvärderas är om medborgarna är i jämlik ställning när det gäller tillgång till kommunal basservice, till exempel bibliotekstjänster. I år utvärderade vi alltså hur biblioteken främjar barns läsande och läskunnighet.

Enligt utvärderingen ansåg biblioteken alltså att det är en mycket central del av deras arbete att främja barns läsande och läskunnighet. Men i hur stor utsträckning de utförde

arbetet varierade kraftigt landskaps- och kommunvis beroende på resurser och intresse. Bara vart fjärde bibliotek svarade att personalresurserna för barnbiblioteksarbete är tillräckliga. I de tvåspråkiga kommunerna så lite som 15 %.

Man kan fråga sig hur mycket den omtalade försämrade läskunnigheten bland barn och ungdomar hade försämrats utan bibliotekens insatser?

Biblioteken följde endast i liten mån med barnbiblioteksarbetets verksamhetsmiljö. Enligt de tvåspråkiga kommunernas egen bedömning beaktade nästan alla (97 %) båda språkgruppernas behov när de ordnar bibliotekstjänster för barn och alla (100 %) vid inköp av material. Ändå följde bara 15 % med var barnfamiljerna är bosatta i kommunen och 21 % hur språkfördelningen ser ut.

Det fanns ett gott utbud av traditionellt material för barn på biblioteken, däremot inte av e-böcker och e-ljudböcker. Storleken på barnboksbestånden följde internationella rekommendationer, men när det gäller inköp uppnåddes rekommendationerna bara i Lappland. Sämst var förhållandena i södra Finland, både i fråga om bestånd och anskaffning per barn under 15 år.

Bibliotekstjänsterna till barn utgjordes främst av traditionella sagostunder, läsdiplom och undervisning i biblioteksanvändning och informationssökning. Under 10 % av biblioteken arrangerade verksamhet för föräldrar (såsom bokprat) eller för babyer (såsom babyoesi).

Skolorna var bibliotekens viktigaste samarbetspartner, med dem samarbetade nästan alla antingen regelbundet eller sporadiskt. Samarbetet baserade sig på tradition och önskemål, endast sällan på avtal, varför det rådde stora skillnader mellan kommunerna i hur verksamheten ordnades och kostnaderna fördelades. De flesta biblioteken samarbetade också med småbarnspedagogiken, men bara ett fåtal med rådgivningsbyråerna.

Med rapporten vill vi lyfta fram problem och brister och föreslå utvecklingsområden. Därför ingår där också åtgärdsförslag. Även om det finns mycket att utveckla när det gäller resursfördelning och kunnande, har biblioteken också gjort mycket rätt. För trots att utlåningen av böcker har minskat på biblioteken har barnboksutlåningen enbart ökat under de senaste fyra åren och sammanlagt lånades det ifjol mera barnböcker än för 10 år sedan. Man kan ju fråga sig hur mycket den omtalade försämrade läskunnigheten bland barn och ungdomar hade försämrats utan bibliotekens insatser?

Vi kommer att presentera resultaten och åtgärdsförslagen under hösten i olika sammanhang, till exempel under inspirationsdagen *Barnet och boken: Vad kan biblioteket göra för små barns läsvanor?* den 25 september i Tammerfors. Av statsunderstöden för bibliotekens utvecklingsprojekt, som kan sökas i oktober, kommer också en betydande del anslås för projekt som främjar små barns och familjers läsning och läsvanor.

Vår utvärdering har delgetts det nationella läsforumet, vars riktlinjer presenteras i medlet av september. Den svenska Läsdelegationen gav sitt betänkande i juni och föreslog bland annat satsningar på skolbiblioteken och folkbibliotekens kompetens när det gäller läsfrämjande verksamhet. Det ska bli intressant att se vad vårt Läsforum har enats om.

Rapporten kan laddas ner på patio.fi.

Susanne Ahlroth

Överinspektör vid Regionförvaltningsverket med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

LOVISA HUVUDBIBLIOTEK

Har flyttat från det gamla societetshuset på Drottninggatan 24 till Drottninggatan 3.

Societetshuset var fuktskadat och personalen har lidit av dålig inneluft i många år.

Biblioteket har nu ett femårigt hyreskontrakt. Det är ännu oklart om det ska byggas ett nytt bibliotek.

Av ca 90 000 böcker finns bara de som köpts efter 1.7.2017 med i det nya biblioteket. Övriga böcker har skänkts bort till Lovisaborna, eller finns kvar i det gamla huset. Vad som ska ske med dem är öppet.

På huvudbiblioteket jobbar 6,5 personer.

Till Lovisa bibliotek hör också Liljendal närbibliotek, Tessjö närbibliotek, Pernå närbibliotek och en bokbuss. Totalt 11,5 anställda och ett par obesatta vakanser.

Hör till Helle-biblioteken tillsammans med bibliotek i 12 övriga kommuner i Nyland.

Lovisa har ca 15 200 invånare. Antalet fördubblades år 2010 när Lovisa slogs samman med Pernå, Liljendal och Strömfors.

Foto: Lovisa huvudbibliotek

Lovisa huvudbibliotek startade från noll efter fuktskada

I det nya huvudbiblioteket i Lovisa är de äldsta böckerna ett år gamla och hyllorna gapar ganska tomma. Men bibliotekschefen är lättad: Inneluftsproblemen som plågat personalen i många år är nu över och ingens hälsa riskeras längre.

■ Klockan är elva och Lovisa huvudbibliotek har precis öppnat för dagen. Bägarrankan vajar i sin ampel när dörren till det röda trähuset, som tidigare var stadens färghandel, öppnas. In kommer ett färgglatt gäng. Det är **Sini Kutschinski** med barnen **Felix**, **Céleste**, **Figaro** och **Roméo**.

Familjen var stamkunder i det gamla huvudbiblioteket och har nu också hittat hit till det nya, tillfälliga biblioteket, som öppnade veckan efter midsommar.

– Vi brukar besöka biblioteket varje vecka. Barnen har var sin bibliotekskasse och de får låna tre böcker var per gång, berättar Sini Kutschinski.

Barnen Kutschinski har sina favoritböcker, som de gärna lånar om och om igen. Sini Kutschinski lånar mest faktaböcker som hon behöver för sina studier. Men

nu har barnen märkt att många av böckerna inte längre finns i hyllan och deras mamma har märkt att det mesta av det hon behöver beställs från andra bibliotek.

– Céleste saknade en prinsessbok, men jag sade att det säkert snart kommer nya prinsessböcker.

Det gör det säkert, men just nu ser det onekligen tomt ut i hyllorna, både på barnavdelningen och på vuxensidan.

Av bibliotekets samling på cirka 90 000 böcker finns bara en bråkdel kvar: de böcker som har anlånt till biblioteket efter juli 2017. Det var då man äntligen fick besked om att biblioteket ska flytta och började lägga undan nya böcker i ett annat hus. Det här gjorde man för att rädda åtminstone lite böcker från det svårt fuktskadade gamla societetshuset, där biblioteket tidigare fanns.

Lång och tung process

Lovisa huvudbibliotek flyttade in i det gamla societetshuset på 1990-talet. Det är Finlands äldsta societetshus av trä, byggt 1863.

– Det är ett vackert hus. När det renoverades för biblioteket hittades till exempel gamla fina takmålningar som togs fram, berättar bibliotekschef **Danielle Backström**.

Men saknar huset gör hon inte. Inte efter den långa och tunga process, som i somras äntligen fick ett slut. Danielle Backström har jobbat på biblioteket sedan 2012, först som biblioteksfunktionär, sedan som tillfällig bibliotekschef och sedan januari 2017 som ordinarie bibliotekschef.

Allt som har skett i det tidigare bibliotekshuset känner hon inte till. Societetshuset renoverades för biblioteket på 1990-talet, men hade före det stått tomt länge och

Äntligen friska lokaler. Bibliotekschef Danielle Backström (t.v.) och biblioteksfunktionär Maria Strandvik välkomnar kunderna till det nya huvudbiblioteket. Här stannar biblioteket åtminstone i fem år.
Foto: Malin Hollmén

inte tagits om hand på bästa sätt. Danielle Backström har hört att det redan under den första tiden regnade in på vårarna när snön smälte. Taket reparerades, men byggnaden har fuktskadats flera gånger under åren.

De första inneluftsmätningarna gjordes år 2004, när hon började jobba 2012 hade följande mätningar just gjorts och de sista gjordes 2015-2016. Sedan dess har rubrikerna kring biblioteket och inneluftsproblemen haglat tätt, men en lösning har låtit vänta på sig. För ett par år sedan dammsögs alla böcker, men det hjälpte inte.

– Det har varit många tunga år för personalen, säger Danielle Backström.

En av de anställda har insjuknat allvarligt och inte kunnat jobba i huvudbiblioteket på sju år. Två andra har slutat, åtminstone delvis på grund av inneluften, och nästan alla har haft symptom av något slag. Danielle Backström har själv lidit både av hudutslag, utdragen hosta och snuva och i vintras fick hon diagnosen astma. Dessutom tror hon att ryktet om inneluftsproblemen har påverkat rekryteringen av ny personal. Det har funnits få sökande till de befattningar som hon har fått lediganslå och flera vakan-

Alla de böcker Céleste Kutschinski, 7 år, har varit van vid att låna finns inte längre på hyllorna i Lovisa huvudbibliotek. Men hon och storebror Felix 8 år hittar ändå mycket läsbart.

ser är nu obesatta eller besatta med tillfällig personal.

Även en del kunder har känt av den dåliga inneluften. Problemet har berört dem också i och med att biblioteket successivt minskat sina öppettider, för att personalen ska orka. Man har hyrt kontorslokaler i andra hus, där personalen har jobbat när de inte har varit i kundbetjäningen. Sedan hösten 2017 har huvudbiblioteket varit öppet bara två dagar i veckan och flera i personalen har betjänat med andningsskydd.

– Så också med tanke på kunderna känns det jättebra att vi nu har flyttat och kan ha öppet alla vardagar och från och med i höst också på lördagar.

Lovisaborna fick plocka åt sig

Att det nu finns så lite material på biblioteket är förstas en försämring. Alla filmer och en del musikskivor har flyttat med, men de har putsats noggrant och fått nya fodral. Ljudböckerna ska också komma till det nya biblioteket, bara de är rengjorda. Men tidningarna och böckerna kommer inte hit. På den punkten har Danielle Backström varit bestämd.

– Jag vill inte ta några risker och leka med personalens hälsa.

Beslutet att göra sig av med cirka 90 000 böcker har inte fallit i god jord hos alla, även om det också har väckt förståelse. Ordföranden för stadens kulturnämnd ansåg att böckerna inte får makuleras. Det grundades en arbetsgrupp och till och med en invånarkväll, för att dryfta biblioteksböckernas öde.

Resultatet blev att gamla inbundna lokaltidningar och den så kallade Lovisasamlingen med böcker med lokal anknytning, ska sparas, men i separata lokaler. Övriga

böcker beslutade man skänka bort till Lovisaborna.

Bokgivarveckorna ordnades i maj i år, innan biblioteket stängdes inför flytten. Lovisaborna fick plocka åt sig böcker på egen risk och de fick med sig direktiv om hur böckerna kan putsas. Danielle Backström berättar att barnböcker och faktaböcker gick ganska bra åt, men fortfarande finns det mycket böcker kvar i det gamla biblioteket. Vad som ska ske med dem är ännu oklart - förutom att de inte mera ska höra till bibliotekets samlingar.

Vad har kunderna sagt om de nya lokalerna och de tomma hyllorna?

– Jag har inte hört något negativt om lokalerna. Vi har många kunder som är vana att reservera material och för dem är förändringen inte så stor. Vi hör nu till Helle-biblioteken och det finns en stor gemensam samling som kunderna kan reservera gratis från.

– Men de som är vana att komma och plocka böcker från nyhetssnurrorna blir lite förvirrade när de frågar var nyheterna finns och vi säger att allt som finns är nytt. Och visst har vi haft kunder som kommit in, men snabbt gått ut tillbaka utan att låna, så kanske de har blivit besvikna på utbudet.

Sini Kutschinski har följt med diskussionen om biblioteket.

– Det som har hänt är ledsamt, men det viktigaste för oss är att biblioteket nu är öppet igen och att det finns böcker som barnen kan låna. Det gamla biblioteket hade stora förråd och det gick oftast snabbt att få det jag behövde, men det fungerar nog bra att reservera och beställa från andra bibliotek också.

Malin Hollmén

*Servicechef för bibliotekstjänster
Sibbo kommunbibliotek*

Finlands svenska biblioteks dagar 2018

24-25 MAJ, HELSINGFORS

“Vi behöver
tänka på tjänster
på nya sätt”

Kundbegreppet är nyttigt också för bibliotek att tänka på. Biblioteken är ju inte till för att skapa vinst, utan till uttryckligen för kunderna, säger Karl-Jacob Mickelsson.

Jag tycker att det är spännande att studera konsekvenserna av digitaliseringen, och vad det innebär för olika tjänster, säger **Karl-Jacob Mickelsson**, forskare och universitetslärare i marknadsföring vid Hanken och Åbo Akademi.

I och med digitaliseringen konsumerar folk på helt nya och annorlunda sätt, säger Mickelsson, som föreläste på biblioteksdagarna. Det kräver också nya sätt att se på relationen mellan tjänsteutövare och deras kunder. Det här gäller också biblioteken.

Det traditionella sättet att se på tjänster har varit att kunden besöker ett företag eller en tjänsteutövare, där kunden köper eller tar del av en tjänst, och kommer ut nöjd eller missnöjd, förklarar han.

I dag talas det mycket om så kallade tjänsteekosystem. Tjänsteekosystem definieras som ett system av aktörer och resurser som behövs för att möjliggöra en tjänst.

– Det handlar om att vi inte längre har en isolerad tjänst, utan att vi i stället har ett system av tjänster runt kunden som tillsammans stöder det kunden vill göra, säger Mickelsson.

Google är ett exempel på ett ägarstyrt tjänsteekosystem. Det finns också många

exempel på företag eller tjänsteutövare som samarbetar inom ett tjänsteekosystem när de inte kan erbjuda alla tjänster själva.

Förstora ramen

– En av de centrala idéerna jag vill förmedla är att vi i dag behöver tänka på tjänster ur ett lite bredare perspektiv, säger Mickelsson.

Mickelsson talar om begreppet ”upframning”, det vill säga att man zoomar ut, eller förstorar ramen för vad en tjänst möjliggör.

Han berättar om ett finskt företag som erbjuder arbetshälsovård. Traditionellt sett har den typen av tjänster gått ut på att bota sjukdomar. Företaget i fråga har däremot valt att förstora ramen för sin verksamhet, och då består deras nya ram av att sköta sina kunders hälsa. Där ingår fler element än enbart läkarbesök när man väl blivit sjuk. Företaget jobbar aktivt med preventiv hälsovård på varierande sätt i kundernas vardag.

– Samma logik kan tillämpas på många andra företag eller tjänsteutövare, inklusive

bibliotek. Traditionellt har bibliotek lånat ut böcker. Vad händer när vi förstorar ramen för bibliotekstjänsterna? Vad ser vi då?

Bildning, kunskapscentrum, välbefinnande, självförverkligande, deltagande, medborgartjänst, lärandemiljö och vardagsrum, är några av de nyckelord som deltagarna i biblioteksdagarna kastar fram under diskussionen. Flera påpekar att det är svårt att formulera ett exakt paraplybegrepp som inbegriper allt det arbete biblioteken gör, och att biblioteksbranschen också jobbat mycket med uppframing.

– Jag medger att det kan vara svårt att kortfattat definiera en större ram för bibliotekstjänsterna. Min avsikt är att så lite frön, lite tankar och idéer som man kan ta med sig i arbetet när man utvecklar bibliotekstjänsterna, säger Mickelsson.

Vad vill kunden?

Kundlogik är ett annat begrepp Mickelsson tar upp.

– Det finns exempel på företag som är så fokuserade på det de praktiskt försöker åstadkomma att de glömmar varför de gör det. Vi kallar det för marknadsnärsynthet. Marknadsnärsynthet kan man undvika dels genom uppframing, dels genom att sätta kunden i centrum och fundera på vilken roll våra tjänster spelar i den kundens liv? Vad är det kunden vill åstadkomma genom att ta del av våra tjänster?

Kundbegreppet är nyttigt också för bibliotek att tänka på, framhåller Mickelsson. Biblioteken är ju inte till för att skapa vinst åt aktieägare eller andra, utan biblioteken är till uttryckligen för kunderna.

– När det är fråga om en offentlig tjänst kan det ibland vara svårt att veta vad folk egentligen tycker och vad de egentligen vill ha. Därför finns det ännu större orsak att tänka kundcentrerat inom de offentliga tjänsterna, säger Karl-Jacob Mickelsson.

Text och foto:

Pamela Friström

Heidi Honga, bibliotekssekreterare vid Åbo Akademi, tackade för utmärkelsen på biblioteksdagarna.

Pia Södergård, överbibliotekarie vid Åbo Akademis bibliotek, och Karolina Zilliacus, FSBF:s ordförande.

Årets biblioteksgärning till Åbo Akademis bibliotek

FSBF delar vartannat år ut utmärkelsen "Årets biblioteksgärning" för att uppmärksamma det goda arbete som görs på de finlandssvenska biblioteken. Priset, som delades ut på Finlands svenska biblioteks dagar i Helsingfors 25 maj, gick i år till Åbo Akademis bibliotek.

Prismotiveringen lyder: I dagens informationssamhälle är elektroniska informationskällor ofta i centrum men i flödet av allt nytt är det oerhört viktigt att bevara biblioteksarvet. Åbo Akademis bibliotek har aktivt arbetat för att lyfta fram kulturhistoriskt viktiga boksamlingar, öka medvetenheten och synligheten om dessa samt arbetat för

att bevara dem som en värdefull del av Finlands kulturarv. Samlingarna upptogs även som nationellt världsminne av Unesco i december 2017.

Samlingarna i fråga är Gadolinska biblioteket, ursprungligen kemisten Johan Gadolins privata bibliotek, K. Finska Hushållningssällskapets arkiv (1797–1917) och Oskar Ranckens samling i Vasa svenska Lyceums bibliotek. I förra numret av Bibban ingick en artikel som närmare presenterar samlingarna och deras historia.

Lisa Strömsholm

barnbibliotekarie, Raseborg

Se biblioteksrummet ur nya perspektiv

Eiler Jansson och Agneta Göthesson har utvecklat en metod för att stödja rumsliga förändringsprocesser på bibliotek.

I maj arrangerade Finlands svenska biblioteks förening sina medlemsdagar på Nordisk kulturkontakt i Helsingfors. Eiler Jansson, som arbetar som biblioteksutvecklare på Kultur i Halland-regionbiblioteket och Agneta Göthesson som är verksam som konstnär och lärare inom konstområdet, föreläste på temat ”Utforska rummet – en metod för biblioteksutveckling”, och ställde flera gånger frågan: Varför blev det så här?

Föreläsarna pratade om och visade bilder på olika slags biblioteksrum som av en eller annan orsak inte fungerar. Redan från den första bilden kunde vi konstatera att situationen inte är bättre hos oss i Finland. Vi har våra biblioteksrum med bokhyll-

lor, vagnar och olika slags sittmöblemang. Samma problem med datorer och högar med sladdar. Även våra alla skrymslen och vrår är fulla med skräp. Därtill en djungel av skyltning av både instruktioner, regler och evenemang.

Jansson och Göthesson har utvecklat en metod för att stödja rumsliga förändringsprocesser på bibliotek. Då Jansson och Göthesson besöker ett bibliotek som kontaktat dem, börjar besöket alltid med en diskussion med personalen och ledningen. Att personalen är delaktig i processen är ytterst viktigt. Personalen får i uppdrag att tillsammans se på biblioteket och framförallt ska de försöka se rummet utifrån och ur olika synvinklar men också se på hur

belysning och ljud fungerar. Personalen får jobba i smågrupper och testa olika alternativ och diskutera rummet. Målet är att tillsammans göra om och göra rätt.

Möbler med måtta

Vi vill att bibliotek ska vara välkomnande, behagliga att vistas i och tillgängliga för alla slags människor och oberoende av om man kommer för att låna, få information, sitta ner och läsa eller kanske delta i ett evenemang.

Biblioteksrummets många olika funktioner gör det inte lätt för bibliotekspersonalen att försöka skapa ett enhetligt intryck i biblioteksrummet. Genom att rensa onödiga möbler och genom att fundera hur de placeras i rummet kan man göra skillnad. Ofta kan det t.o.m. vara bättre att inte blanda olika slags bord eller stolar utan rummet ger ett lugnare intryck genom en enhetligare stil. Och hylländorna? Dem ska vi se på med nya ögon och rentav lämna dem fria.

Datorerna ett dilemma

Ett helt kapitel för sig är de svårplacerade medierna där det finns fler frågor än svar. Jansson och Göthesson berättar att de sett många arkitektoniskt intressanta biblioteksrum där felplacerade datorer och andra föremål stör linjen.

På biblioteken får man fundera om det ska finnas datorer för allmänheten, var de ska placeras i så fall, utspridda, eller runt ett bord? Eller ska vi räkna med att alla har med sig sina bärbara datorer och att man själv får välja sin plats? Hur vet vi var kontakterna ska placeras?

Kom ihåg tillgängligheten

När vi ser på biblioteksrummet ur tillgänglighetssynpunkten måste vi vara konsekventa. Vi måste se på själva rummet, belysningen, ljudet, möblerna och skyltningen. Kanske vi har möbler som inte passar till sitt syfte, är felplacerade eller tom direkt farliga. Det kan hända att det är för trångt.

Biblioteksbesök på Iso Omenas servicetorg där biblioteket delar utrymme med en bred palett andra tjänster. Foto: Gun Vestman

Kanske bländar ljuset eller belysningen den synskadade? Har vi funderat på skyltningen så att den når alla? Tydligheten är extra viktig här, vad behövs och hur får vi fram det viktiga?

Se upp med skyltningen

Varför blir det ett rörligt intryck av vårt sätt att informera? Problemen ligger enligt Jansson i att ”vi vill så mycket, vi vill så väl, och vill visa allt fint vi har på biblioteket, och allt på samma gång”. Och på många sätt, vill jag tillägga. Vi informerar ofta om samma sak många gånger, för att saker säkert ska förstås.

Istället för att enkelt och klart informera, sysslar vi med dubbelinformation, vi lägger ut samma information nära varandra och vi överinformerar till den grad att informationen bli otydlig och drunknar i mängden.

Utställningarna på ett ställe

Biblioteken har ofta utställningar, vilket är bra. Men Jansson och Göthesson förespråkar att man på biblioteket har en bestämd plats eller yta för utställningar och ett schema.

Man måste också ha en plan hur man gör, hur man styr det hela, och vem som har ansvaret och framförallt vad som händer med utställningen efteråt. Biblioteken har, som vi vet, dåliga förvaringsutrymmen. Alla dessa små avskilda rum eller utrymmen under trappan ska rensas och få stå tomma!

Under pausen fick deltagarna bekanta sig med Nordisk kulturkontakts specialbibliotek.
Foto: Mikaela Wickström

Less is more

Jansson och Göthesson konstaterar slutligen att det väldigt ofta blir för mycket av det goda, oberoende av om det har att göra med informationsskyltar eller inredning, vilket leder till att biblioteksrummets möjligheter inte kommer fram.

Less is more är en bra devis även för bibliotekarier eller som både Eiler Jansson och Agneta Göthesson råder oss ”bestäm och släng”.

Mikaela Wickström

*specialbibliotekarie på
Nordisk kulturkontakts bibliotek*

FINLANDSSVENSKA KLASSIKER

Hej åter i klassikernas tecken! I min första klassiker-kolumn för över ett år sedan skrev jag om **Lars Huldéns** diktsamling *J.L. Runeberg och hans vänner* från 1978. Det kändes som en intressant början på min "klassikerkarriär", men efteråt har jag upplevt det som svårt att skriva om dikter. Diktsamlingar har sällan endast ett tema, utan kan ofta innehålla flera, kanske fristående delar. Det kan också vara svårare att hitta klassiker bland diktsamlingar än bland prosaverk.

Ofta är det enskilda dikter som har blivit klassiker framom hela samlingar och börjat leva sina egna liv utanför sitt ursprungliga sammanhang. När jag funderade på finlandssvenska diktsamlingar som tilltalat mig, märkte jag, att också diktsamlingens tidsepok hade betydelse. Mina preferenser föll inom den finlandssvenska modernismen, men jag gillar även 1960- och 70-talens samhällsorienterade dikt av t.ex. **Claes Andersson** och **Gösta Ågren**.

Men för att göra det lite svårt för mig valde jag att närma mig sådan finlandssvensk dikt jag läst mycket litet. **Viola Renvall** (1905–98), även verksam som lärare, hör till de diktare som min farmors generation kände till, men som för mig mest varit ett namn i litteraturhistorien. På sin tid hade Renvalls dikter en stor läsekrets. Hon debuterade 1929 och skrev också böcker för barn. Renvall experimenterade inte med språket, men var istället en känslig stämningsskildrare. Hon skrev om livets vardag som familjen, barnen och naturen. Hon var även, liksom sin make, författaren och läraren **Hjalmar Krokfors**, djupt troende kristen, vilket påverkade hela hennes livssyn.

Av Renvalls diktsamlingar som jag bekantade mig med stannade jag för *Möte med tystnaden* från 1950. Samlingen inkluderar många teman som är centrala i Renvalls värld: sagan och sagoväsen, naturens och årstidernas skiftningar. Dessa ämnen framstår som det helande och rena i motsats till den larmiga och stressande moderniteten. Att Renvall stod upp för det tillbakadragna, guds- och naturnära är uppenbart. Redan de första raderna anger tonen:

Möte med tystnaden

av Viola Renvall, 1950.

Viola Renvall hörde till nittonhundratalets mest lästa lyriker i Svenskfinland.

**Det är intressant att
det moderna livets
stress kunde placeras
som motpol till tyst-
nad och frid redan för
snart 70 år sedan.
Hur skulle det vara
om man satte vår tids
stress i förhållande till
år 1950?**

“Du med söndertrasade dagar/du med hoptovade timmar/du med maskinmalda minuter/kom –/följ mig –/bara ett stycke bort från Tiden...”

Det är intressant att det moderna livets stress kunde placeras som motpol till tystnad och frid redan för snart 70 år sedan.

Hur skulle det vara om man satte vår tids stress i förhållande till år 1950? Tanken är rolig att leka med, och svaret torde vara givet: vi är idag ännu mer ”maskinmalda” än då – snarast är vi ”mobilmalda”, och skulle antagligen mer än någonsin behöva gå ut i skogens tystnad – utan mobil och sociala medier.

Renvalls dikter är ställvis vemodiga men innehåller samtidigt en stillsam hänförelse över livet – det är något andäktigt över dem, som ibland får överhanden. Gränsen mellan saga och verklighet är stundvis även så suddig, att jag inte uppfattar vad det är som orden i dikten vill nå. Men säkert är det heller inte meningen att man alltid skall ”förstå”, utan istället endast känna och måla de inre bilderna. Att Renvall har skrivit sator (eller konstssagor som är den korrekta benämningen) märker man tydligt och vissa dikter skildrar möten med sagans värld. Det är inte gestalter från spännande eller onda folksagor, utan mer snälla eller trygga sagor i **Zacharias Topelius** och **Elsa Beskows** anda. I detta avseende finns det stoff i diktsamlingen som kan vara tidsbundet och inte längre attraherar majoriteten av dagens läsare. Men, det finns också dikter som når tidlöshet: bilder vilka inte är belastade av tidsbundenhet och som man hoppas att bär vidare till nya läsargenerationer. Som denna dikt, vilken får avsluta för den här gången:

*När jag somnade i det ensamma huset
förnam jag skogarna runtomkring.
Deras sus böljade över mig
och jag sjönk in i dem
och var ett träd med nattens slöja i grenarna.
Ingen ro var som denna.
Skogarnas ro.*

Johan Lindberg

bibliotekarie vid Arbis i Helsingfors

A photograph of a school library. In the foreground, a young girl with long blonde hair is seen from behind, looking at a computer monitor. To her left, a boy in a white shirt is looking at another monitor. In the background, other children are visible at their desks. On the wall, there are two framed portraits: one of a young boy in a sailor's uniform and another of a woman in a red dress. The text "Vad ska vi ha skolbiblioteket till egentligen?" is overlaid in large white font on the lower half of the image.

Vad ska vi ha skolbiblioteket till egentligen?

Skolbiblioteket i Norsen består av ett arbetsrum med datorer, och ett rum med lässoffor och bokhyllor. Foto: Pamela Friström.

"Alla barn i Finland är förtjänta av en bra skola med ett fungerande skolbibliotek. I den finlandssvenska läsambassadörens slutrapport ges flera exempel på lyckade kommunala satsningar på språkutvecklande och läsfrämjande undervisning i Svenskfinland. För att möjliggöra långsiktiga satsningar över hela Svenskfinland krävs dock en nationell skolbiblioteksstrategi, en förändrad syn på skolbibliotekens uppgift och en lag som i framtiden förpliktar kommunerna att förse skolorna med skolbibliotek."

Skribenten Margareta Öhman-Rintamäki är lärare i svenska och litteratur vid Grundskolan Norsen i Helsingfors, och tidigare skolbibliotekarie.

För tre år sedan slogs Högstadieskolan Lönkan och Högstadieskolan Svenska Normallyceum i Helsingfors samman till Grundskolan Norsen. I samband med att den nya skolan grundades enades man om ett nytt genomgripande tema: Den läsande skolan.

Därmed startades det treåriga utvecklingsprojektet *Svenska är pop*. Eldsjälarna bakom projektet var **Pamela Lindebäck**, lektor i modersmål och litteratur, samt **Petter Wallenius**, lektor i historia och samhällskunskap. De satte sig ner och funderade på målsättningar samtidigt som de formulerade stipendieansökningar.

Målet med utvecklingsprojektet var att öka intresset för läsande och skrivande, förbättra elevernas kommunikationsförmåga, höja nivån på allmänbildningen och uppmuntra till kritiskt tänkande. Och så ville man satsa på skolbiblioteket, det skulle bli skolans hjärta.

Bemannat bibliotek högsta prioritet

Den som någon gång har haft hand om ett skolbibliotek vid sidan av ordinarie undervisning vet att det är omöjligt att upprätthålla och sköta under de premisserna, och det visste också Pamela Lindebäck. Därför

”Också vi är förtjänta av en nationell biblioteksstrategi där skolbiblioteken spelar en central roll.”

bestämde man sig för att ett bemannat bibliotek skulle få högsta prioritet. Tack vare att Utbildningsverket gick in i projektet och avlönade en heltidsanställd projektperson blev detta möjligt.

Det var så undertecknad kom in i bilden. Jag fick uppdraget att fungera som skolans bibliotekarie och läskonsult. Det senare innebar att jag vid sidan av det läsfrämjande arbetet också fick stöda mina kolleger i att ta i bruk språkstödande undervisningsmetoder i deras respektive ämnen.

För mig som jobbat som modersmållärare i många år och känt att just litteraturpedagogik är det jag brinner för var det ett riktigt drömjobb!

Elevaktiverande arbete

Ganska snabbt bestämde jag mig för att ta med eleverna i utvecklingsarbetet och vi

startade ett s.k. läsråd. Läsrådets uppdrag varierade, men poängen var att utgå från elevernas intressen. Det handlade om att arrangera olika tävlingar, designa skolans bokmärke, delta i anskaffandet av ny litteratur och att tipsa varandra om intressant läsning.

Jag upplevde att den här verksamheten var väldigt viktig för vissa elever och att de kände sig sedda genom den. Det bidrog också till att många drog till biblioteket på rasterna och biblioteket blev verkligen det hjärta vi hoppades.

Under de tre projektåren var biblioteket öppet hela skoldagen, och skolbibliotekariern på plats.

Hur gick det sen?

Projektet Svenska är pop kulminerade förra hösten med Norsens egen litteraturfestival. Den besöktes av bl.a. författarna **Malin Klingenberg**, **Katarina von Numers-Ekman**, **Maria Turtschaninoff**, **Salla Simukka** och **Petter Askergren**, känd som hiphopartisten Petter.

Vi ville ordna en litteraturfestival för ungdomar. Det görs en hel del för barn, men inte särskilt mycket för elever i högstadiet. Så det var en dröm som gick i uppfyllelse. Vi ville att det skulle vara en

Projektet kulminerade i skolans egen litteraturfestival i samband med firandet av Finlands 100-årsjubileum. Foto: Margareta Öhman-Rintamäki

elevaktiverande erfarenhet. Eleverna hade förberett sig i månader genom att läsa de besökande författarnas böcker, och det var också eleverna som intervjuade författarna. Jag var jättestolt!

Men vid årsskiftet upphörde projektfinansieringen och jag är nu tillbaka i rollen som modersmållärare. Skolbiblioteket håller ändå öppet två timmar per dag tack vare extra resurstimmar.

Projektet lärde oss mycket. Det lärde oss bland annat att det behövs öronmärkta resurser för att upprätthålla ett skolbibliotek. Utvecklandet av skolbiblioteken kan inte hänga på enbart några eldsjälar. Pengar behövs, rektorns engagemang behövs, tjänstemännens stöd behövs. Och politikernas.

Det är fortfarande stora förändringar på många plan som måste till för att vi i Finland ska ha de skolbibliotek som alla barn är förtjänta av, men i Norsen kom vi kanske ändå ett litet steg på vägen.

Från boksamling till pedagogisk funktion

Det finns forskning (se *Skolbibliotekets roll för elevers lärande – En forsknings- och kunskapsöversikt år 2010–2015* av **Cecilia Gärdén**) som visar att rätt utrustade skolbibliotek har positiv effekt på barn och ungas läsning och lärande förutsatt att skolorna aktivt satsar på ett levande och bemannat skolbibliotek där samverkan mellan skolbiblioteket och lärarna ses som självklar. Därför behöver synen på skolbibliotekens verksamhet hos oss rent generellt genomgå en förändring.

DEN LÄSANDE SKOLAN

År 2015 slogs Högstadieskolan Lönskan och Högstadieskolan Svenska Normalyceum i Helsingfors samman till Grundskolan Norsen.

Den nya skolans tema kom att bli **Den läsande skolan**.

Ett treårigt utvecklingsprojekt med rubriken Svenska är pop drogs i gång. Målet med projektet var att öka intresset för läsande och skrivande, förbättra elevernas kommunikationsförmåga, höja nivån på allmänbildningen och uppmuntra till kritiskt tänkande.

En särskild satsning gjordes på skolbiblioteket. I den nya skolan skulle skolbiblioteket utgöra skolans hjärta. Under de tre projektåren var biblioteket öppet hela skoldagen, och skolbibliotekarien på plats.

Projektet avslutades vid årsskiftet. Tack vare extra resurstimmar håller Norsens skolbiblioteket i dag öppet två timmar per dag.

Det enorma informationsflödet och utvecklingen inom medievärlden ställer höga krav på förmågan att kritiskt granska källor och söka relevant information, vilket också den nya läroplanen betonar. Vid sidan av rollen som läsfrämjare kan skolbibliotekarien spela en allt viktigare roll som medpedagog i lärarkollegiet, t.ex. inom den helhetsskapande undervisningen men också i mindre ämnesövergripande projekt. När ett större fokus sätts på hur eleven söker och använder information för att skapa mening, och bibliotekarien i stället för att kategoriseras som administrativ personal tillhör den pedagogiska personalen skapar det helt andra förutsättningar för att bedriva en bibliotekspedagogisk verksamhet. Bibliotekarien spelar en viktig roll såväl i klassrummen och arbetslagen som i biblioteket.

Mot en nationell strategi

Att skolbiblioteken i Svenskfinland kan se väldigt olika ut har jag förstått under mina samtal med den tidigare finlandssvenska läsambassadören Katarina von Numers-Ekman. Det finns barn som kan besöka ett bemannat skolbibliotek med massor av titlar varje dag medan andra går i en skola där ”biblioteket” snarast består av en hylla i korridoren. I hennes slutrapport framgår att det finns ett flertal framgångsrika satsningar för att stödja skolspråket och läsandet bland de svenskspråkiga barnen i kommunerna, satsningar som inte behöver kosta så mycket. Ur ett jämlikhetsperspektiv frågar jag mig ändå om det här räcker. Med tanke på de mångsidiga läsfärdigheter som krävs i dagens samhälle och den positiva effekt på elevernas språkutveckling och lärande skolbiblioteken visat sig ha skulle det vara viktigt att man på statlig nivå, såsom man gjort i Sverige, ställer sig frågan vad vi ska ha skolbiblioteken till och hur de ska se ut?

Också vi är förtjänta av en nationell biblioteksstrategi där skolbiblioteken spelar en central roll och där målet är en mera jämlik undervisning. I dagens läge finns det varken inskrivet i bibliotekslagen eller lagen om den grundläggande utbildningen att kommunerna är skyldiga att förse skolorna med skolbibliotek. Så länge det förhåller sig så kommer vi inte att se någon ökning i resurstilldelningen.

Margareta Öhman-Rintamäki

*lärare i svenska och litteratur,
Grundskolan Norsen*

Fem frågor till Anna-Maria Soininvaara,
chef för Helsingfors nya centrumbibliotek Ode

Arbetsansökningar ända från Australien

Vad händer på byggarbetsplatsen just nu?

– Just nu är det verkligen en byggarbetsplats i allra högsta grad. Det är till och med lite svårt att röra sig inomhus på grund av allt arbete som pågår. Golv installeras och väggar och tak målas, och det görs mycket elinstallationer. I september ska ytterpanelen i gran börja läggas.

Planen för det nya biblioteket bygger på tanken om att biblioteksfunktionerna fördelas på tre olika våningar. Hurdana är bibliotekets olika våningar?

– Gatuplan är ett utrymme med snabbare tempo. Det är en mötesplats för våra samarbetspartners, bland annat har Europeiska unionen och Helsingfors stadsplaneringskontor varsitt showroom här. Här finns också en lekplats, en restaurang och en biograf, Kino Regina, som upprätthålls av Nationella audiovisuella institutet. Besökarna möter givetvis också biblioteket genast på första plan, det går att låna och returnera böcker och ett begränsad urval av bibliotekets material såsom bestsellers och nyheter kommer att stå framme. Men framför allt är första våningen ett partnerskapsområde, berättar Soininvaara.

– Andra våningen är å sin sida tillägnad arbete, aktivitet, inläring, växelverkan och samvaro, berättar hon. Där finns bland annat studior, spelrum, arbets- och mötesrum, och också 3D-printrar, symaskiner och ett litet undervisningskök.

– På tredje våningen ligger bokhimlen, som påminner mer om det vi traditionellt förknippar med bibliotek. Det är en plats för avkoppling och återhämtning med böcker, läsoaser och ett kafé. På medborgarbalkongen på tredje våningen man kan sitta med en kopp kaffe och läsa, träffa vänner, och beundra utsikten mot riksdagshuset.

Anna-Maria Soininvaara på taklagsfesten.
Foto: Maarit Hohteri / Helsingfors stad

Oodi har fått mycket internationell uppmärksamhet, bland annat brittiska Guardian skrev om Ode och det finländska biblioteksväsendet. Vad tycker ni om all den här uppmärksamheten?

– Det känns jättefint. Det finns ett otroligt stort internationellt intresse, så pass stort att vi kommer att ordna en separat internationell invigningsfest i maj nästa år. Vi vet redan nu att det kommer att komma mycket besökare och kollegor från hela världen. Vi hoppas att de orkar hålla sig tåls till maj eftersom vi inte kommer att hinna uppmärksamma dem tillräckligt vid den egentliga invigningen i december, säger Soininvaara.

– Det har också kommit arbetsansökningar från andra länder, till och med så långt bort som Australien. Inga nya vakanser har ändå tillsatts, utan rekryteringen till det nya biblioteket sker internt inom Helsingfors stads bibliotekspersonal.

Stenläggning framför huvudingången.

Bild: Arkitektbyrån ALA

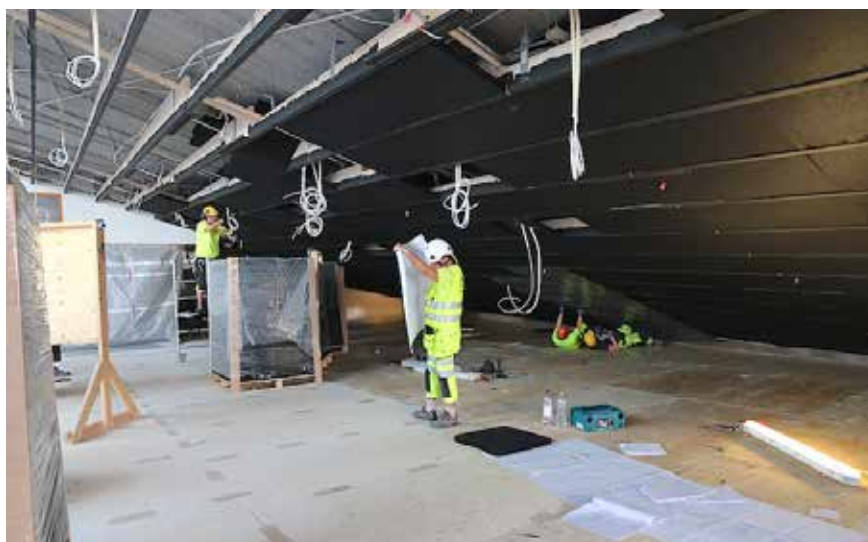
Vilka förväntningar har personalen på det nya biblioteket?

– Jag tror att de flesta ser fram emot ett omväxlande, utmanande och roligt jobb! Samtidigt har vi otroligt mycket nytt att lära oss. Vi kommer att testa en ny organisationsmodell, byggnaden är ny, arbetet är på många sätt nytt. Vi får ta det som det kommer, och försöka utveckla arbetet med kunden i fokus, det är det viktigaste.

När öppnar det nya centrumbiblioteket för allmänheten?

– Invigningen blir den 5 december, som en förfest till självständighetsdagen. Öppetiderna är lätta att komma ihåg: vardagar från 8 till 10 och veckoslut från 10 till 8, säger Soininvaara.

Pamela Friström

Utrymmet som ska hysa Kino Regina ljudisolerats.

Elinstallationer i bokhimlen. Foton från byggarbetsplatsen: Liisa Joensuu

Från läsfrämjande till läkande läsning

Kort före årsskiftet ordnade Regionförvaltningsverket seminariet "Skönlitteraturens olika sidor – från läsfrämjande till läkande läsning" i Böle bibliotek i Helsingfors. Seminariet riktade sig till dem som arbetar på bibliotek, i skola eller i andra verksamheter och är intresserade av en djupare läsning av skönlitteratur. Medverkande var **Nina Frid**, bibliotekarie och handläggare för läsfrämjande på Kulturrådet i Sverige, **Anna Fåhraeus** som forskar kring skönlitteratur och empati vid Halmstad högskola och **Sissel Korpisola**, litteraturvetare och projektansvarig för Luckans delprojekt "Stora Komet – vägledningsprojektet på svenska i Nyland" där en av målsättningarna är att utveckla nya vägledningsmetoder. Även Yle Vegas litteraturredaktör **Anna Dönsberg** medverkade och tipsade om aktuella böcker.

Nina Frid var huvudföreläsare under seminariet. Hon har ett intresse för vuxnas läsande, bokcirklar och biblioterapi och har skrivit två böcker i ämnet, *Slutet på boken är bara början – om läsarsamtal, bokcirklar och bibliotek* (2012) och *Läsa, läka, leva – om läsfrämjande och biblioterapi* (2016).

Inom biblioterapi är det själva läsoplevelsen som är i fokus. Nina Frid menar att allt som gör ont inte behöver vara sjukt och skiljer på klinisk biblioterapi som används inom sjukvården och humanistisk biblioterapi som används bland annat på bibliotek. Den humanistiska biblioterapi handlar om den personliga utvecklingen och människans förvandlingspotential.

På frågan vad som skiljer biblioterapi från andra boksamtal nämner Frid en doktorsavhandling från 1949 där **Caroline Schrodes** räknar upp tre faser som läsare

går igenom med metoden. Identifiering – läsaren känner igen sig i berättelsen på något sätt och kan identifiera sig med någon av karaktärerna. Katharsis – en s.k. emotionell release, man känner genom karaktärerna. Insikt – man ser sitt liv ur ett nytt perspektiv, kommer till nya insikter om att man borde förändra något eller till insikt om att allt är bra som det är.

Skönlitteraturens betydelse för människors psykiska välbefinnande har varit en

aktuell fråga ända sedan antiken. Under första världskriget upptäckte man att läsning verkade helande för traumatiserade soldater och det var startskottet för biblioterapi, främst i USA till en början. Senare fick teorin spridning även i Europa. I Finland användes poesi som terapiform inom det kliniska området redan på 1970-talet. Senare spreds biblioterapi till andra områden, bl.a. till biblioteken.

År 1981 grundades Suomen Kirjallisuusterapiayhdistys ry – Föreningen för Biblioterapi i Finland som första förening inom området i Europa. Under senare år har biblioterapi slagit igenom med full kraft i Sverige. Kanske vore biblioterapi något för oss även här i Svenskfinland?

Patricia Bäckvik-Manngård

*biblioteksfunktionär,
Stadsbiblioteket i Närpes*

Inom biblioterapi är det själva läsoplevelsen som är i fokus.

Europeiska föregångaren Botkyrka kommun:

Satsa på att bygga relationer

Botkyrka kommun, en förort söder om Stockholm, har profilerat sig med en kaxigt klingande slogan "Långt ifrån lagom". Ändå beskriver **Anna-Stina Takala**, verksamhetsutvecklare vid Botkyrka bibliotek och föreläsare under Fredrikbibliotekens fortbildning i Korsholm 25–26 januari, Botkyrka som en rätt typisk svensk kommun med 90 000 invånare.

– Samtidigt har 56 procent av invånarna utländsk bakgrund och det talas minst 150 olika språk i kommunen. Med utländsk härkomst avses personer som antingen är födda utomlands eller vars båda föräldrar är födda utomlands. Tillkommer gör de vars ena förälder är född utomlands. De flesta unga i Botkyrka är flerspråkiga och födda i Sverige, konstaterar Takala som själv har finskt påbrå.

För drygt tio år sedan antog kommunfullmäktige i Botkyrka den interkulturella strategin som ligger till grund för hur man jobbar inom kommunens alla sektorer i dag. Orsaken var dels krassa realiteter: Botkyrka var och är en fattig kommun med hög arbetslöshet, kriminalitet liksom andel invånare med dålig hälsa.

– Politikerna insåg att vi måste börja jobba med social hållbarhet, det vill säga se till att folk trivs, mår bra och har arbete. Interkulturalitet är en del av det arbetet, säger Takala.

I dag ligger Botkyrka, både nationellt och enligt europeiska mått, i framkanten i fråga om att jobba interkulturellt. Sedan 2014 finns ett lokalt Unesco-center i Botkyrka – Unesco LUCS – och ambitionen är att hela Sverige ska gå i samma interkulturella riktning som Botkyrka.

»

I dag ligger Botkyrka, både nationellt och enligt europeiska mått, i framkanten i fråga om att jobba interkulturellt. Foto: Botkyrka kommun

Botkyrka kommun har ett ambitiöst mål: År 2022 ska kommunens personal återspegla befolkningen i fråga om andelen med utländsk bakgrund, det vill säga 56 procent.

»

Från mångkulturellt till interkulturellt

Tillförordnade bibliotekschefen Cecilia Falk förklarar skillnaden mellan att jobba mångkulturellt och interkulturellt.

– Inom det mångkulturella ser man individens identitet och grupptillhörighet som fix och tänker att olika kulturer lever parallellt utan så mycket utbyte med varandra. Enligt det interkulturella synsättet är identitet inte något fast utan kan förändras över tid och innefatta mer än en identitet.

Att gå från mångkulturell till interkulturell handlar, enligt Falk, om att göra upp med en föräldrad och cementerad bild av vem som uppfattas som svensk. Att den enskilda personen själv måste få bestämma över sin identitet i stället för att passivt tilldelas eller tvingas in i en grupptillhörighet.

– För mig är frågan ”vart är du på väg” mer intressant än ”var kommer du ifrån”. Min syn på delaktighet är att vi möts som individer med olika kompetenser och skapar någonting nytt tillsammans.

Bibliotek som samhällsaktör

Eftersom biblioteken upplevs som en neutral och tillgänglig plats, och därför är väl-

besökta, blev de en viktig partner i kommunens arbete med att stärka invånarnas självkänsla, känsla av gemenskap och delaktighet.

– Biblioteken är en motor i arbetet med lokal demokratiutveckling, mänskliga rättigheter och interkulturalitet, säger Falk som undersökt tre delaktighetsprojekt där biblioteken i Botkyrka tillsammans med barn och unga, föreningar och kommunala instanser bland annat planerat och startat en ny fritidsgård.

– Vi har fått mandat att jobba brett och det mesta sker i samarbete med många olika parter. Vi har också en fantastisk personal som deltar i olika evenemang och invånarmöten. På så sätt kan vi snappa upp vad som är aktuellt och få nya kontakter.

Hörde invånare inför nytt bibliotek

Eftersom stora delar av Botkyrka byggdes inom det så kallade miljonprogrammet under 1960-talet är förnyelsebehovet stort. Fyra av de sex biblioteksbyggnaderna ska förnyas så fort som möjligt, och kommunen samt biblioteken satsar.

– Nästa år invigs ett nytt bibliotek kom-

TIPS FRÅN BOTKYRKA

- Det börjar uppifrån. Kommunens högsta ledning behöver förstå och stöda biblioteken i fråga om att jobba interkulturellt och med delaktighet.
- Jobba med dig själv. Att jobba med delaktighet är också en process med dig själv.
- Förbered dig. Tänk ut på förhand vad du kan erbjuda och identifiera ditt eget mandat.
- Det krävs tid och tålmod att bygga upp relationerna. Vårda dem även efter att projektet tagit slut.
- Var inte rädd. Var på plats och lyssna. Du behöver inte ha alla svaren utan kan ta reda på.
- Finns det möjlighet – anställ mer resurser. Engagera ni invånare i bibliotekens arbete – eftersträva alltid att betala lön eller ge annan kompensation.
- Planera ni exempelvis sommarlovsverksamhet? Bjud in brett men jobba strategiskt mot de grupper som ni vill ska känna sig inkluderade.

**För mig är frågan
”vart är du på väg”
mer intressant än
”var kommer du ifrån”.**

binerat med en konsthall i Fittja. Med anledning av det satt jag och andra ur personalen varannan tisdag under hela hösten i Fittja centrum och pratade med invånarna: Vad tycker de om Fittja, vad är bra och vad saknar de? På vilket sätt kan det nya biblioteket svara mot dessa behov? Visst tog det tid men vi lärde oss också massor, säger Falk.

Att politiker och bibliotekspersonal gör sig tillgängliga för, söker upp och bjuder in, invånarna eller specifika grupper verksamma i Botkyrka handlar långt om att engagera invånarna redan i planeringsskedet.

– Exempelvis genom invånarprojekt där vi skapar konst som senare blir utsmyckning på en ny plats knyter vi invånarna till platsen redan innan den finns. I tidigare projekt har vi sett att det till och med kan vara bra att bygget är en aning ofärdigt när

Delaktighet handlar till stor del om enskilda anställdas tankar och känslor. Av bibliotekspersonalen krävs en öppen och nyfiken inställning. Tänk: Hur kan den här personen bidra till vår verksamhet?

det tas i bruk, eftersom det ger utrymme för ytterligare samverkan med besökarna. Numera planerar vi in ofärdigheter i nya projekt.

Relationer A och O

Både Cecilia Falk och Anna-Stina Takala betonar att relationen mellan bibliotekspersonalen och invånarna är A och O för att verksamheten ska bli väl förankrad i lokalsamhället.

Språkkafé ett par timmar varje vecka hör numera till basverksamheten på fem av kommunens bibliotek. Då sätter sig personalen ner och fikar med besökarna, samtidigt som man diskuterar på lätt svenska.

– Samtidigt kan det hos grupper som känner sig marginaliserade också finnas ett behov av segregerad verksamhet där man inte behöver försvara eller förklara sig. Vi behöver respektera också det och ge utrymme för individer att bli stärkta även inom den gruppen, samtidigt som vi möjliggör nya möten, säger Falk.

Ökad jämlikhet genom nytt hyllsystem

De kommande fyra åren kommer biblioteken i Botkyrka bland annat att satsa på ett uppsökande projekt vid namn ”Bokstart”, där personalen besöker familjer som nyss fått barn. Ett annat projekt fokuserar korttidsutbildade vuxna och sker i samarbete med arbetsförmedlingen, och där man jobbar med bland annat självkänsla samt läs- och skrivkunighet.

Nya projekt görs flerspråkiga från start, befintliga koncept berikas allt eftersom.

Även internt testar man nya saker. Takala berättar om ett nytt hyllsystem som snart tas i bruk.

– I stället för att ha svenska böcker för sig och alla andra böcker på ett annat ställe kommer vi att samla exempelvis alla historieböcker på ett ställe ordnade alfabetiskt enligt språk. Det vill säga, historieböcker på albanska först, sen arabiska och så vidare. Det handlar om att behandla alla språk jämlikt när vi gestaltar det fysiska rummet.

Enligt Anna-Stina Takala och Cecilia Falk är biblioteken en motor i arbetet med lokal demokratiutveckling, mänskliga rättigheter och interkulturalitet.

Personalen ska återspegla befolkningen

Botkyrka kommun har ett ambitiöst mål: År 2022 ska kommunens personal återspegla befolkningen i fråga om andelen med utländsk bakgrund, det vill säga 56 procent.

Takala sticker inte under stol med att man har en bit kvar, särskilt vad gäller representationen på högre befattningar, och att det är en utmaning att rekrytera kompetens.

– Biblioteken i Botkyrka har fyrtio anställda. De flesta är vita medelklasskvinnor som talar ett medelspråk. Från bibliotekets sida jobbar vi för att få in den kompetens som vi saknar, bland annat genom att rekrytera flerspråkiga timvikarier, och i dag har vi 16 språk representerade inom den ordinarie personalen. Genom att erbjuda unga en chans att prova på jobbet hoppas vi också inspirera fler till att söka in till bibliotekarieutbildningen, säger Takala.

Till synes paradoxalt måste, enligt Takala och Falk, ett delaktighetsprojekt förankrat i gräsrotterna alltid börja uppifrån. De förklarar:

– Att jobba med delaktighet tar lite mera tid men ger mycket bättre resultat. Det är ett brokigt arbetssätt som kräver tid och tålamod. Därför måste den högsta ledningen

förstå och värdesätta delaktighet både som process och ett mål i sig, säger Falk.

– Som tjänsteman behöver jag också kunna dela med mig av min makt för att tillsammans med invånarna kunna skapa platser och verksamhet som upplevs som relevanta för dem.

Till hjälp har personalen bland annat bibliotekets interkulturella handlingsplan. Den lyfter exempelvis upp vikten av återkommande fortbildning i och diskussion om diskrimineringsgrunderna och normkritiskt tänkande.

En annan viktig faktor, påpekar Takala, är att biblioteken slutat jobba med interkulturalitet i form av enskilda projekt och istället integrerat det i sitt sätt att arbeta.

– Delaktighet handlar till stor del om enskilda anställdas tankar och känslor. Av bibliotekspersonalen krävs en öppen och nyfiken inställning. Tänk: ”Hur kan den här personen bidra till vår verksamhet?”

– Ju mer vi jobbar med de här frågorna, desto mer inser vi hur mångfacetterad frågan om delaktighet är. Vi gör misstag och lär oss nytt hela tiden, och så måste det få vara.

Jeanette Östman

mångkulturell koordinatör
för Fredrikanätverket

Brev från Namibia

Stadsbiblioteket i Windhoek har också en filial i stadsdelen Katutura.

Hej, vem är du?

– Mitt namn är **Tuulikki Tammi**, jag är filosof och skribent hemma från Evitskog, Kyrkslätt. De senaste åtta åren har jag bott i universitetsstaden Ithaca i delstaten New York i USA. I januari flyttade jag, min man Paul och vår son Ilmari till Windhoek, Namibia. Paul, som undervisar konsthistoria vid Ithaca College, beviljades ett sabbatsår för att vila och forska i nutidskonst.

Berätta om biblioteket i Windhoek.

– Kort efter att vi anlände till Namibia besökte jag stadsbiblioteket i centrum av Windhoek. Jag har flyttat mycket under mitt liv och har alltid tyckt att det hjälper att lära känna sitt närbibliotek när man försöker finna sig tillrätta. Ända sedan jag var tonåring och hängde på bibban i Kyrkslätt,

Tuulikki Tammi tillsammans med bibliotekarien Ruth von Plato.

och senare också jobbade på samma bibliotek har biblioteket varit ett andra hem.

– Jag har ju vant mig vid att biblioteken får kämpa med att få plats med alla böcker i hyllorna, men i Windhoek var situationen den motsatta. För ett par år sedan fick Windhoeks stadsbibliotek nya fina lokaler, men hade i mina ögon alldeles för få böcker.

– Jag pratade med bibliotekarien – bibliotekets enda – som berättade att biblioteket de senaste åren inte har fått några bokanslag överhuvudtaget. De har också utlovats mer personal men pengarna har inte räckt till. Bokvänner jag talat med i Namibia menar att staten helt enkelt inte betraktar bibliotek och böcker som värdefulla ekonomiska satsningar.

– Det som ytterligare försvårar situationen är att det i Windhoek borde

Stadsbiblioteket i Windhoek.

finnas böcker på minst tre språk: engelska (landets officiella språk), afrikaans (det officiella språket före självständigheten) och tyska (Namibia har fortfarande en stark tysktalande minoritet). Av de populäraste verken borde det alltså finnas tre översättningar.

Du startade en bokinsamling, berätta om den.

– Jag kan inte ändra systemet, men ville ändå göra något litet för att hjälpa biblioteket. Jag kom att tänka på att mina vänner i Ithaca kanske vill donera begagnade böcker. Jag startade ett litet upprop på sociala me-

dier och gensvaret var enormt! Två boklådor med engelska böcker är som bäst på väg från Ithaca, och jag väntar med spänning på att se vad de innehåller. En låda med engelska böcker från Finland har redan kommit. En del vänner donerade också pengar och med dem köpte vi böcker på afrikaans från bibliotekets önskelista.

Biblioteket i Kyrkslätt är också involverat, hur?

– Problemet med personalbristen är svårare att åtgärda, men jag ville ändå göra något för att stödja personalen. Jag kontaktade Kyrkslätt's bibliotek, där jag själv jobbat

tidigare, och frågade om de skulle vara intresserade av ett vänbiblioteksprojekt. Och det var de! Projektet är fortfarande i sin linda, men efter semestrarna är det meningen att biblioteken i Windhoek och Kyrkslätt ska börja brevväxla. Jag hoppas att personalen i Windhoek kan känna att de hör till en större biblioteksgemenskap och får höra vad som pågår i Kyrkslätt. Kyrkslätt får å sin sida kika in på biblioteksarbetet i Namibia. Jag hoppas att båda parter inspireras och får nya idéer av utbytet.

– Det skulle vara roligt att ytterligare kunna göra något för att höja uppskattningen för läsning i Namibia. Jag tror att det är en faktor som påverkar hur biblioteken behandlas, men så långt har jag ännu inte kommit. Många namibier är fortfarande inte vana med allmänna bibliotek. Många namibier, särskilt de allra fattigaste, läser inte alls. Men till och med bland mer välbärgade och högutbildade namibier upplever jag att böcker betraktas främst som nyttigheter – man läser enbart för att lära sig någonting, inte som nöje eller fritidssysselsättning.

**Tuulikki Tammi
Pamela Friström**

Medlemsenkäten

Så här svarade ni

FSBF gjorde i våras en medlemsundersökning, för att få veta om medlemmarna är nöjda med verksamheten och i vilken riktning föreningen bör utvecklas. Medlemsundersökningen genomfördes i form av en webbenkät och den besvarades av 80 personer.

■ Våra medlemmar är en brokig skara, och det syntes också i svaren. Även om de flesta är anställda inom bibliotekssektorn (71 %) finns också en betydande andel pensionärer, studerande och övriga. Åldersfördelningen bland medlemmarna är jämn och två tredjedelar har varit med i föreningen mer än fem år. Vi kan alltså glädja oss över att både ha trogna medlemmar och nya som ansluter sig. Den viktigaste orsaken att vara medlem enligt dem som svarade var att få information om aktuella händelser i bibliotekssektorn, hälften ansåg medlemstidningen Bibban vara viktig medan en dryg fjärdedel uppskattade att kunna delta i Finlands svenska biblioteksdagar.

När vi frågade om vilka föreningens viktigaste uppgifter är var det entydiga svaret att bevaka biblioteksverksamhet på svenska i Finland och att främja gemenskap bland biblioteksanställda. Det här har föreningen arbetat med under hela sin existens och uppgifterna fortsätter vara centrala. I frågan om biblioteksdagarna var åsikterna delade: ungefär hälften tyckte att dagarna ska ordnas varje år, andra hälften tyckte inte det är viktigt.

Många förväntningar

Två tredjedelar av de svarande hade deltagit i föreningens verksamhet och 39 % varit aktiva i styrelsen eller utskott. Man kan anta att de som varit aktiva också i högre grad svarat på enkäten och att siffran bland medlemmarna som helhet är lägre. Här finns en utmaning för föreningen

att ordna verksamhet som aktiverar flera. Vi bad också om förslag på hur verksamheten borde se ut och bland svaren fanns både etablerade verksamhetsformer, som träffar, fortbildning och resor, samt nya förslag som pensionärsträffar och webbdiskussioner. Medlemmarna önskar även att föreningen ska jobba med opinionsbildning, bevakning av svenska frågor inom katalogisering och webbutveckling, nätverka, jobba för högre status och lön för biblioteksanställda, ge ut Bibban och fungera som kontakt mellan biblioteken. Dessutom bör verksamheten täcka hela fältet, inte bara allmänna bibliotek.

Det är många förväntningar på en liten förening som inte har kapacitet att göra allting hela tiden, utan måste välja att fokusera på några områden. Här har den nya styrelsen något att bita i, och som stöd finns den strategi som antogs av höstmötet. Tre fjärdedelar av de svarande är ändå ganska nöjda eller mycket nöjda med verksamheten. Oroväckande är dock att 40 % av medlemmarna ser föreningens framtid som osäker.

Förbättrad information

Information och kommunikation kan alltid förbättras, drygt hälften av medlemmarna känner till föreningens verksamhet bra eller mycket bra, medan resten känner till den halvbra eller dåligt. FSBF upplevs som osynlig och inåtvänd, vilket understryks av att de flesta fått veta om föreningen via kolleger. Mer synlighet utåt och en tydlig röst i debatten är något före-

ningen behöver jobba på. Medlemmarna vill helst få information via Bibban, nyhetsbrev och sociala medier. Webb sidan och tryckta broschyrer intresserar inte lika mycket, men kan vara viktiga informationskanaler till potentiella medlemmar.

Lisa Strömsholm

barnbibliotekarie, Raseborg

MEDLEMS ENKÄTEN

Jag tycker föreningen är en viktig kontaktskapande aktör på svenska i Finland

Helt av samma åsikt	54	68 %
Delvis av samma åsikt	16	20 %
Kan inte säga	8	10 %
Delvis av annan åsikt	1	1 %
Helt av annan åsikt	0	0 %

Jag har nytta av Bibban för mina yrkeskunskaper

Helt av samma åsikt	23	29 %
Delvis av samma åsikt	32	40 %
Kan inte säga	15	19 %
Delvis av annan åsikt	7	9 %
Helt av annan åsikt	2	3 %

Jag tycker föreningen i huvudsak arbetar med rätt saker

Helt av samma åsikt	33	41 %
Delvis av samma åsikt	37	46 %
Kan inte säga	8	10 %
Delvis av annan åsikt	1	1 %
Helt av annan åsikt	0	0 %

Hur väl anser du att du känner till föreningens verksamhet?

5 (Mycket bra)	12	15 %
4 (Ganska bra)	36	45 %
3 (Varken bra eller dåligt)	28	35 %
2 (Ganska dåligt)	1	1 %
1 (Mycket dåligt)	3	4 %

FINLANDS SVENSKA
BIBLIOTEKSFÖRENING

Expertnätverket för katalogisering söker nya medlemmar

■ FSBF:s katalogiseringsutskott beslöt på senaste medlemsmötet att byta namn till "Expertnätverket för katalogisering". Gruppens grundläggande uppdrag att bevaka katalogiseringsfrågor ur ett finlandssvenskt perspektiv och i synnerhet den svenska terminologin kvarstår.

För tillfället består nätverket av tre medlemmar:

Maria Forsén, informationsspecialist vid Åbo Akademis bibliotek
 maria.forsen@abo.fi, tfn 046 921 9881
Anita Löfdahl, bibliotekarie vid Pedersöre bibliotek

anita.lofdahl@pedersore.fi,
 tfn 06 785 0278

Isabel Nygård-Anturaniemi, bibliotekssekreterare vid Tritonia
 isabel.nygard-anturaniemi@tritoniam.fi,
 tfn 029 449 8229

Nu behövs alltså fler medlemmar till nätverket, vänligen kontakta oss om du är intresserad av frågor som berör katalogisering, beskrivning av metadata och dylikt, samt svenskspråkig service i anslutning till detta! Det är en fördel om du har erfarenhet av uppgifter i anslutning till katalogisering eller annan beskrivning

av resurser och förstås goda kunskaper i svenska, eller om du annars känner att du vill arbeta för det finlandssvenska.

Nätverket uppmanar alla som har kommentarer, åsikter och dylikt om de förutsättningar, redskap, mm. som nu finns för katalogisering på svenska i Finland att kontakta oss så att vi kan ta upp sådana ärenden till behandling, och i fall det finns behov vidare utreda eller vidta åtgärder gällande dessa.

Föreningen har fått nya fina webbsidor på adressen » fsfb.fi

De nya sidorna är fräschare och mer lättillgängliga och nu är det också möjligt att läsa enskilda artiklar ur Bibban och dela dem på sociala medier. Vi tar gärna emot respons på de nya webbsidorna!

Nya styrelsemedlemmar presenterar sig

■ Mitt namn är **Päivi Jokitalo**. Jag är diversearbetare inom kultur och språk sedan sju år tillbaka då jag sade upp mig från Nationalbiblioteket och flyttade upp till Österbotten.

Jag har jobbat både nationellt och regionalt inom biblioteksbranschen: Jag var med om att starta Biblioteken.fi 1996–2000, tillbringade sju år i Åbo på dåvarande Länsstyrelsen och fyra år på Nationalbiblioteket med kommunikation och licensiering av e-resurser.

Foto: Pertti Teurajärvi

Jag älskar mitt jobb som bland annat omfattar undervisning på yrkeshögskolan i Seinäjoki, uppdrag som förändringscoach i kommuner, att skriva kolumner och innehåll för sociala medier. Älskar också mina två katter, grekiska öar, glass och fantasyböcker.

■ Jag heter **Heidi Honga** och är ny sekreterare i FSBF:s styrelse. Sedan ett drygt år tillbaka jobbar jag på Åbo Akademis bibliotek, och under denna tid har jag haft en mångsidig arbetsbild som inkluderat kundservice, uppgifter inom administrationen, katalogisering och arbete med den nationella svensk-språkiga metadataordlistan.

Just den här mångsidigheten är en av de

saker jag gillar bäst med biblioteksyrket.

Jag har varit medlem i föreningen i ett par år tycker det har varit givande och roligt. Speciellt roligt är det att träffa föreningsmedlemmar från olika delar av landet och höra om deras biblioteksverksamhet.

FÖLJ FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING OCKSÅ PÅ FACEBOOK!

» facebook.com/finlands.svenska.biblioteksforening

Finlands svenska biblioteksforening 2018

Ordförande

Karolina Zilliacus
Bibliotekschef
Pargas stadsbibliotek
tfn +358 40 733 1954
ordforande@fsbf.fi

Styrelsemedlemmar

Kristine Bårdén
Biblioteksfunktionär
Närpes kommunbibliotek
kristine.barden@narpes.fi

Maria Kronqvist-Berg
Vik. bibliotekschef
Korsholms kommunbibliotek
maria.kberg@gmail.com

Lotta Karlström

Biblioteksfunktionär
Nykarleby stadsbibliotek
lotta.karlstrom@nykarleby.fi

Gun Vestman

Informatiker
Tritonia
gun.vestman@tritoniam.fi

Päivi Jokitalo

Frilansande bibliotekarie
pjokitalo@gmail.com

Heidi Honga

Bibliotekssekreterare
Åbo Akademis bibliotek
heidi.honga@abo.fi

Malin Hollmén

Servicechef för bibliotekstjänster
Sibbo kommunbibliotek
malin.hollmen@sibbo.fi

Mikaela Wickström

Specialbibliotekarie
Nordisk kulturkontakt
mikaela.wickstrom@nordiskkul-
turkontakt.org

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studenter, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto:
IBAN: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betaltarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till medlem@fsbf.fi

Webbplats

www.fsbf.fi
Du hittar oss också på Facebook (Finlands svenska biblioteksforening) och Instagram (fsbf.fi).

En drömvärld full av böcker

■ Vanda stadsbibliotek har tio bibliotek på olika håll i Vanda och två bokbussar vid namn ”Haave” och ”Tarina”. Men i Vanda finns även ett paradiset för svensktalande barn: Sandkulla bibliotek. Och inte endast för barn, utan för alla åldrar. För alla som älskar böcker eller finner dem intressanta är detta ett lyckoland. För vem som helst som finner svenskan lockande, liksom den idylliska omgivningen i detta bibliotek, är det en underbar plats.

Orsaken till att jag kallar detta ett paradiset eller lyckoland är att det här alldeles tydligt är ett litet, idylliskt, harmoniskt bibliotek, vilka det inte finns många av i huvudstadsregionen.

Sandkulla bibliotek ligger i Sandkulla stadsdel i östra Vanda, intill Dickursby skola. Den gamla skolbyggnaden i trä är från år 1896, där skolan inledde sin verksamhet för över hundra år sedan. Numera sker undervisningen i byggnaden bredvid, av sten. Endast förskolan befinner sig i den gamla byggnaden av trä, där Sandkulla bibliotek också finns.

Orsaken till att jag kallar detta ett paradiset eller lyckoland är att det här alldeles tydligt är ett litet, idylliskt, harmoniskt bibliotek, vilka det inte finns många av i huvudstadsregionen. Utöver detta är det här det enda Helmet-biblioteket som har enbart svenskspråkigt material. Visst står hela Helmet-materialet till kundernas förfogande, men i det skolvärldsbetonade, lilla biblioteket finns endast svenskspråkigt material tillgängligt, för skolelever och yngre barn. Det här känns unikt för oss som talar svenska och som ofta är vana vid att bli betraktade som en minoritet tvungna att ge vika. Dessutom känns det otroligt att detta bibliotek

ligger i Vanda, där de svenskspråkiga samlingarna i biblioteken ofta är långtifrån stora. Det känns enastående fint att gå in i detta bibliotek, där man redan utanför märker att tillgängligheten tagits väl i beaktande. Det här gäller många olika sorters kundtyper och målgrupper: funktionshindrade, småbarnsföräldrar, skolelever, finlandssvenskar, alla sorters och ålders övriga kunder. Det känns speciellt att kunna läsa ”Bibliotek – Kirjasto” utanför dörren d.v.s. att ibland få

se det svenska före det finska, prioriterat.

I Sandkulla bibliotek kan man definitivt tala om hemtrevlighet. Det här biblioteket ser mycket ut som ett hem då vi stiger in där: ett tillräckligt rymligt bibliotek med två rum, sköna soffor att läsa i, mysiga mattor och dekorationer på väggarna, trivsamma gardiner av tyg, bord och stolar perfekta för många slags sysslor för barnen och små, passliga bokhyllor för bibliotekets böcker. Där finns också ett separat, lite mindre rum som är ett ypperligt sagorum, för alla sorters fantasifulla upplevelser och evenemang för barnen.

Nu har Sandkulla fått förstärkning, då fler svenskspråkiga fått ta över inom biblioteket och ny verksamhet således kommer att kunna inledas. Specialbibliotekarie Lisbet Muurinen får hjälp med arbetet på svenska då hon efter många år äntligen får ett arbetspar. Det kommer att innebära ny och bredare verksamhet och förhoppningsvis kommer större delar av Vanda att kunna tas i beaktande på svenska. I Sandkulla biblio-

tek kommer servicen och verksamheten att utvidgas. Hösten kommer att innehålla det sedvanliga, men utöver detta hoppas Vanda stadsbibliotek på att kunna erbjuda nya aktiviteter för så väl småbarn, deras föräldrar som för skolelever. Detta kommer att ske i form av babypoesi, rim och ramsor och även ordkonst för äldre barn. För att inte glömma de övriga målgrupperna, alla övriga kunder, de vuxna och äldre. Det bör aldrig glömmas att Sandkulla bibliotek, trots sin skolmiljö, är ett Helmet-bibliotek liksom de övriga. Det är lätt taget för ett skolbibliotek och även om det till stor del fungerar liksom ett sådant, så är det trots allt ett unikt, eget Helmet-bibliotek. Betoningen ligger på det svenska och på barnens värld, men här finns också spår av det förflutna. Vem vet, kanhända finner du även framtiden där? Välkommen för att ta dig en titt eller två!

Charlotta Panzera
specialbiblioteksfunktionär
Vanda stadsbibliotek
Foto: Dani Rönnqvist

De allmänna biblioteken

i Finland
2017

853

allmänna bibliotek

282

huvudbibliotek

437

filialbibliotek

134

bokbussar

biblioteksyta

498 000 m²

1,6 miljoner
öppettimmar

85 miljoner

lån

15,6

per invånare

50 miljoner

besök i bibliotek

37 miljoner

besök via webben

1,9 miljoner

finländare
äger
ett bibliotekskort

I medeltal besökte
finländare ett bibliotek

9

gänger under året

3 466

personer jobbade
på bibliotek

35

miljoner

verk

- 30 miljoner böcker
- 3 miljoner ljudinspelningar
- 1,1 miljoner bildupptagningar
- 73 000 e-böcker
- 67 000 tidningar

Biblioteken
köpte in

1,8 miljoner

nya
verk

Biblioteken arrangerade

49 000

evenemang
med

960 000

deltagare

Till allt detta
användes

57 €

per invånare

För den summan kan du köpa
2-3 nya böcker per år.
Rätt bra deal, eller hur?